

Sygn. akt II CSKP 595/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 kwietnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)

SSN Paweł Grzegorzczak

SSN Monika Koba (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 20 kwietnia 2023 r. w Warszawie,
skargi kasacyjnej A. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w G.
od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku
z 1 sierpnia 2019 r., XII Ga 1035/18,
w sprawie z powództwa A. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w G.
przeciwko K. w A. , Królestwo Niderlandów
o zapłatę,

1) oddala skargę kasacyjną,

2) zasądza od powoda na rzecz pozwanej kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Wyrokiem zaocznym z 5 maja 2014 r. Sąd Rejonowy w Gdyni uwzględnił w całości powództwo „A. ” spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w G. przeciwko K. N.V. z siedzibą w A.(Królestwo Niderlandów) o zapłatę kwoty 67 025, 51 zł z ustawowymi odsetkami z tytułu niewykonania umowy przewozu lotniczego.

Na skutek sprzeciwu pozwanego od wyroku zaocznego postanowieniem z 13 maja 2015 r. Sąd Rejonowy w Gdyni uwzględniając zarzut braku jurysdykcji krajowej odrzucił pozew i orzekł o kosztach postępowania. Wbrew art. 347 k.p.c. nie orzekł o uchyleniu wyroku zaocznego mimo, że w uzasadnieniu rozstrzygnięcia wskazał, że wyrok zaoczny powinien być uchylony (k. 305). Nie orzekł także o zwrocie wyegzekwowanego na podstawie wyroku zaocznego zaopatrzonego w rygor natychmiastowej wykonalności świadczenia, mimo że pozwany złożył wniosek w tym przedmiocie (art. 338 § 1 k.p.c.).

Pozwany złożył wniosek o sprostowanie tego orzeczenia w zakresie nie uchylenia wyroku zaocznego, wniosek o jego uzupełnienie w zakresie braku rozstrzygnięcia o zwrocie wyegzekwowanego świadczenia oraz zażalenie na koszty postępowania (k. 317). Powód złożył natomiast zażalenie na postanowienie o odrzuceniu pozwu.

Sąd pierwszej instancji na podstawie art. 395 § 2 k.p.c. uwzględnił zażalenie pozwanego na rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zawarte w postanowieniu o odrzuceniu pozwu, a następnie przedstawił akta Sądowi drugiej instancji celem rozstrzygnięcia zażalenia pozwanego na postanowienie o odrzuceniu pozwu, które postanowieniem z 8 lutego 2016 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku oddalił (k. 370). Powód nie wniósł skargi kasacyjnej od tego postanowienia, a jedynie zażalenie na koszty postępowania, które Sąd Okręgowy w Gdańsku rozstrzygnął postanowieniem z 8 lutego 2016 r. (k. 372).

Po zwrocie akt Sądowi Rejonowemu w Gdyni Sąd ten postanowieniem z 8 kwietnia 2016 r. sprostował oczywistą omyłkę w sentencji postanowienia z 13 maja 2015 r. w ten sposób, że przed sformułowaniem „odrzucić pozew” nakazał wpisać „uchylić wyrok zaoczny wydany przez Sąd Rejonowy w Gdyni w dniu 5 maja 2014 r., w sprawie VI GC 144/14 i”. W motywach rozstrzygnięcia stwierdził, że

w postanowieniu o odrzuceniu pozwu omyłkowo nie rozstrzygnięto o uchyleniu wyroku zaocznego, jak tego wymaga art. 347 k.p.c. (k. 397).

Zażalenie wywiedzione przez powoda od tego postanowienia zostało oddalone przez Sąd Okręgowy w Gdańsku postanowieniem z 30 września 2016 r. Sąd ten stanął na stanowisku, że nie uchylenie wyroku zaocznego – w okolicznościach sprawy - należy traktować, jako oczywistą omyłkę podlegającą sprostowaniu. Nie budzi bowiem wątpliwości – w świetle art. 347 k.p.c. – że sąd wydając rozstrzygnięcie odmienne niż w wyroku zaocznym jest zobligowany najpierw uchylić wyrok zaoczny, a następnie orzec co do meritum sprawy ewentualnie pozew odrzucić lub postępowanie umorzyć. Nie ma natomiast możliwości wydania innych rozstrzygnięć. Skoro Sąd prawomocnie odrzucił pozew to brak orzeczenia o uchyleniu wyroku zaocznego należy traktować jako oczywistą niedokładność.

Nie podzielił także stanowiska powoda, że uchylenie wyroku zaocznego nie jest dopuszczalne, w przypadku wydania postanowienia o odrzuceniu pozwu, na posiedzeniu niejawnym. Miał na względzie, że o formie orzeczenia decyduje materia rozstrzygnięcia, nie zaś rodzaj orzeczenia, które podlega uchyleniu, postanowienie o odrzuceniu pozwu zapada natomiast w formie postanowienia (k. 439 – 441).

Rozpoznając natomiast wniosek pozwanego o uzupełnienie orzeczenia o odrzuceniu pozwu, postanowieniem z 8 lutego 2017 r. Sąd Rejonowy w Gdyni uzupełnił postanowienie tego Sądu z 13 maja 2015 r., sprostowane postanowieniem z 8 kwietnia 2016 r., w ten sposób, że zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 80 845, 40 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 30 września 2016 r. tytułem zwrotu wyegzekwowanego świadczenia na podstawie natychmiast wykonalnego wyroku zaocznego Sądu Rejonowego w Gdyni z 5 maja 2014 r., w pozostałym zaś zakresie wniosek oddalił i orzekł o kosztach postępowania (k. 484).

Postanowieniem z 18 sierpnia 2017 r. - orzekając na skutek zażalenia obu stron - Sąd Okręgowy uchylił to postanowienie i sprawę przekazał Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach

postępowania zażaleniowego (k. 547). U podstaw rozstrzygnięcia legło stwierdzenie, że orzeczenie o zwrocie spełnionego świadczenia powinno zapaść w postaci wyroku, a nie postanowienia, a środkiem odwoławczym od takiego rozstrzygnięcia jest apelacja a nie zażalenie (k. 549 -551).

Po ponownym rozpoznaniu sprawy wyrokiem z 15 listopada 2017 r., sprostowanym postanowieniem z 4 grudnia 2017 r., Sąd Rejonowy w Gdyni uzupełnił postanowienie z 13 maja 2015 r., sprostowane postanowieniem z 8 kwietnia 2016 r., w ten sposób, że zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 80 845,40 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 30 września 2016 r. do dnia zapłaty, tytułem zwrotu wyegzekwowanego świadczenia na podstawie natychmiast wykonalnego wyroku zaocznego Sądu Rejonowego w Gdyni z 5 maja 2014 r., w pozostałym zaś zakresie wniosek oddalił i orzekł o kosztach postępowania.

Sąd Rejonowy ustalił, że na podstawie wyroku zaocznego z 5 maja 2014 r. zaopatrzonego w klauzulę wykonalności komornik sądowy przy Sądzie Rejonowym Gdańsk - Północ w Gdańsku na wniosek wierzyciela (powoda) prowadził postępowanie egzekucyjne w sprawie [...]. W wyniku tego postępowania wierzycielowi wypłacono łącznie kwotę 80 185,40 zł, w tym tytułem: kosztów procesu (6 969 zł), kosztów zastępstwa procesowego w egzekucji (900 zł), należności głównej (67 025,51 zł), odsetek (5 194,95 zł) oraz spłaty zaliczek (95,94 zł).

Stwierdził, że pozwany złożył wniosek o zwrot wyegzekwowanego wyrokiem zaocznym świadczenia (art. 338 § 1 k.p.c.), o którym Sąd Rejonowy nie orzekł, a pozwany złożył w terminie wniosek o uzupełnienie tego orzeczenia (art. 351 § 1 k.p.c.). Uznał, że wniosek o zwrot spełnionego świadczenia jest uzasadniony na podstawie art. 338 § 1 k.p.c., w zakresie kwot wyegzekwowanych od pozwanego w postępowaniu egzekucyjnym (80 185,40 zł), przy czym podstawą materialnoprawną orzeczenia jest art. 405 w zw. z art. 410 § 2 k.c. W związku z orzeczeniem o odrzuceniu pozwu i uchyleniem wyroku zaocznego odpadła bowiem podstawa prawna świadczenia zasądzzonego wyrokiem zaocznym i wyegzekwowana w postępowaniu egzekucyjnym.

W zakresie kwot żądanych we wniosku restytucyjnym obejmujących wyegzekwowane od pozwanego koszty postępowania egzekucyjnego, nie przekazane wierzycielowi, wniosek restytucyjny Sąd Rejonowy oddalił uznając, że kwot tych pozwany może dochodzić w odrębnym postępowaniu (art. 338 § 2 k.p.c.). Oddalił także żądanie zasądzenia odsetek ustawowych za opóźnienie za okres od 16 czerwca 2014 r. do 29 września 2016 r. przyjął bowiem, że odsetki – w świetle art. 455 w zw. z art. 481 § 1 k.c. - należały się dopiero od daty prawomocnego odpadnięcia podstawy prawnej świadczenia (30 września 2016 r.), a nie od dnia pobrania należności przez komornika sądowego.

Wyrokiem z 1 sierpnia 2019 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku orzekając na skutek apelacji obu stron, oddalił obie apelacje i orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego.

Akceptując w pełni ustalenia faktyczne i rozważania prawne Sądu Rejonowego, nie znalazł podstaw do uwzględnienia zarzutów apelacji.

Za chybione uznał zarzuty apelacji powoda, że wyrok zaoczny nie został wyeliminowany z obrotu prawnego, gdyż jego uchylenie mogło nastąpić wyłącznie przez wydanie wyroku po przeprowadzeniu rozprawy, a nie na posiedzeniu niejawnym. W konsekwencji nie podzielił także stanowiska, że orzeczenie restytucyjne nie powinno być wydane, skoro nie zostało poprzedzone wydaniem orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie. Wskazał, że orzeczenie o restytucji powinno być wydane jednocześnie z uchyleniem lub zmianą wyroku zaopatrzonego w rygor natychmiastowej wykonalności (art. 338 § 1 k.p.c.), a skoro to nie nastąpiło, zasadne było żądanie uzupełnienia orzeczenia.

Miał na względzie, że w sprawie doszło do prawomocnego odrzucenia pozwu oraz prawomocnego sprostowania oczywistej omyłki pisarskiej w zakresie pominięcia w orzeczeniu o odrzuceniu pozwu orzeczenia o uchyleniu wyroku zaocznego. Sprostowanie to z przyczyn wskazanych w uzasadnieniu postanowienia Sądu Rejonowego w Gdyni z 8 kwietnia 2016 r. oraz postanowienia Sądu Okręgowego w Gdańsku z 30 września 2016 r., a także w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego było dopuszczalne.

Nie podzielił stanowiska powoda, że konsekwencją nieuchylenia wyroku zaocznego w orzeczeniu o odrzuceniu pozwu, miałyby być pozostawanie tego wyroku w mocy z tego względu, iż orzeczenie o uchyleniu wyroku zaocznego zostało zamieszczone w postanowieniu. Stwierdził, że dopuszczalność sprostowania została już prawomocnie rozstrzygnięta a Sąd obecnie rozpoznający sprawę musi przyjmować, że dana kwestia prawna kształtuje się tak, jak przyjęto to w prawomocnym postanowieniu rozstrzygającym o sprostowaniu (art. 365 § 1 k.p.c.).

Za bezzasadne uznał także zarzuty apelacji powoda dotyczące naruszenia art. 338 § 1 w zw. z art. 351 k.p.c. Stwierdził, że wniosek o wydanie orzeczenia restytucyjnego może być zgłoszony najpóźniej przed zamknięciem rozprawy poprzedzającej wydanie orzeczenia, którym sąd decyduje o losie wyroku natychmiast wykonalnego, w następstwie którego zostało spełnione świadczenie. Skoro pozwany złożył wniosek restytucyjny w piśmie procesowym z 7 sierpnia 2014 r., gdy wyrok zaoczny z 5 maja 2014 r. nie został jeszcze uchylony, to wniosek odpowiadał wymogom określonym w art. 338 § 1 k.p.c.

Oddalając apelację pozwanego Sąd Okręgowy przyjął, że koszty egzekucyjne, które nie są przekazywane do majątku wierzyciela, nie mogą wchodzić w zakres roszczenia restytucyjnego, a odsetki ustawowe za opóźnienie od przyznanego pozwanemu świadczenia mogły być zasądzone - zgodnie z art. 455 w zw. z art. 481 § 1 k.c. - dopiero po prawomocnym uchyleniu wyroku zaocznego, gdy odpadła podstawa prawna świadczenia.

W skardze kasacyjnej powód zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego w części oddającej jego apelację oraz rozstrzygającej o kosztach postępowania apelacyjnego.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie przepisów postępowania: art. 386 § 1 k.p.c. w zw. 351 § 1 i 2 w zw. z art. 361, art. 347 oraz art. 338 § 1 k.p.c. poprzez nieuwzględnienie przez Sąd Okręgowy w Gdańsku zarzutu uzupełnienia orzeczenia przez Sąd Rejonowy o orzeczenie o zwrocie wyegzekwowanego świadczenia postanowienia o umorzeniu postępowania (sprostowanego uprzednio - uzupełnionego o orzeczenie o uchyleniu wyroku), podczas gdy w sprawie, gdzie

został wydany wyrok zaoczny, ewentualne rozstrzygnięcie w zakresie zwrotu świadczenia, z uwagi na przebieg tej procedury, może być zawarte wyłącznie w wyroku (a więc nie w postanowieniu).

Wskazując na powyższy zarzut, wniośł o uchylenie zaskarżonego wyroku w zakresie oddalającym apelację powoda i uwzględnienie tej apelacji w całości oraz zasądzenie od pozwanego kosztów postępowania ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w części oddalającej apelację powoda i rozstrzygającej o kosztach postępowania apelacyjnego i przekazanie sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania.

Pozwany w odpowiedzi na skargę wniośł o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Najwyższy miał na względzie, że skargę kasacyjną przyjęła do rozpoznania sędzia Sądu Najwyższego, która została powołana do urzędu na stanowisku sędziowskim przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, ukształtowanej w trybie określonej przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa, oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3, z późn. zm.), co zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r. podjętą w składzie połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (BSA I – 4110-1/2020), mającą moc zasady prawnej, skutkuje sprzecznością tak ukształtowanego składu sądu - orzekającego po dniu wydania uchwały - z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. (pkt 1 i 3 oraz 54 uchwały), (zob. także wyrok EPTC z 3 lutego 2022 r., Advance Pharma spółka z o.o. v Polska, nr 1469/20).

Sąd Najwyższy miał jednak na uwadze, że pozytywna decyzja procesowa w przedmiocie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, warunkowana stwierdzeniem publicznoprawnych okoliczności przemawiających za merytorycznym rozstrzygnięciem skargi przez Sąd Najwyższy (przyczyn kasacyjnych - art. 398⁹ § 1

k.p.c.), nie kończy postępowania kasacyjnego i nie podlega badaniu w aspekcie materialnym lub procesowym przez skład Sądu Najwyższego orzekający o zasadności podstaw skargi kasacyjnej. Rozstrzygnięcie to nie mogłoby w konsekwencji rzutować na ostateczny wynik postępowania kasacyjnego. Brak było zatem przeszkód proceduralnych do merytorycznego rozpoznania skargi kasacyjnej. Czyni to bezprzedmiotowym potrzebę szczegółowych rozważań dotyczących mocy wiążącej tej uchwały, mimo zmian stanu prawnego i wydania orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego jej dotyczących.

W pierwszej kolejności w związku z konstrukcją zarzutów skargi przypomnienia wymaga, że Sąd Najwyższy rozstrzyga w niniejszej sprawie wyłącznie skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku z 1 sierpnia 2019 r. w zakresie oddalającym apelację powoda od wyroku Sądu Rejonowego w Gdyni z 15 listopada 2017 r., który orzekał o zgłoszonym przez pozwanego żądaniu restytucyjnym.

Objęcie kognicją Sądu Najwyższego innych wydanych w sprawie orzeczeń Sądu drugiej instancji byłoby możliwe tylko wtedy, gdyby skarżący złożył w skardze stosowny wniosek w tym przedmiocie (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 14 stycznia 2016 r., I CZ 66/15, niepubl.; z 9 lipca 2015 r., I CZ 62/15, niepubl.; i z 7 października 2010 r., IV CZ 62/09, niepubl.). Wniosku takiego nie sformułowano, argumentacja skargi w zakresie w jakim odnosi się do rozstrzygnięć nie będących przedmiotem zaskarżenia jest zatem bezskuteczna.

Ponadto, rozszerzenie zakresu rozpoznania Sądu Najwyższego jest możliwe jedynie w odniesieniu do postanowień Sądu drugiej instancji, które nie podlegały zaskarżeniu w drodze zażalenia, a miały wpływ na rozstrzygnięcie sprawy (art. 380 w zw. z art. 398²¹ k.p.c.). Skarżący odnosi się natomiast albo do orzeczeń Sądu pierwszej instancji albo do orzeczenia Sądu drugiej instancji w przedmiocie sprostowania, które zapadło na skutek jego zażalenia. Argumentacja skargi w tym zakresie, jako nie uwzględniająca wymogów formalnych rozszerzenia zakresu rozpoznania sprawy w postępowaniu kasacyjnym nie wymaga zatem odniesienia.

Po drugie, zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy nie rozpoznaje sprawy, a wyłącznie skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw; z urzędu biorąc pod rozwagę jedynie nieważność postępowania.

Dostrzeżenia wymaga, że Sąd Najwyższy rozpoznając skargę kasacyjną, nie może także dokonywać kwalifikacji zarzutów zawartych w skardze przez konstruowanie dla nich uzasadnienia prawnego wyrażnie w niej niesformułowanego. Związanie podstawami skargi kasacyjnej oznacza również postacią i sposobem zarzucanego w skardze kasacyjnej naruszenia prawa materialnego czy przepisów postępowania (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 18 sierpnia 2005 r., V CK 96/05, niepubl.; z 25 czerwca 2009 r., III CSK 355/08, niepubl.; i z 23 kwietnia 2009 r., IV CSK 521/08, niepubl.).

Zarzuty dotyczące naruszenia art. 365 § 1 w zw. z art. 366 k.p.c., uchylają się zatem od oceny Sądu Najwyższego w postępowaniu kasacyjnym. Zarzuty zawarte w uzasadnieniu skargi w takim zakresie, w jakim nie zostały sformułowane w podstawach, nie mogą być bowiem wzięte przez Sąd Najwyższy pod uwagę przy rozpoznawaniu skargi kasacyjnej (zob. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 8 października 1997 r., II CKN 366/97, niepubl.).

Po trzecie, nie można odmówić racji stanowisku pozwanego wyrażonemu w odpowiedzi na skargę, że zarzut skargi kasacyjnej - odniesiony zbiorczo do przepisów wskazanych w podstawie skargi - nie jest dostatecznie jasny, a Sąd Najwyższy nie może w postępowaniu kasacyjnym dokonywać samodzielnie konkretyzacji zarzutów skargi. Skarżący w podstawie skargi nie precyzuje także, jakie konkretnie uchybienia zostały popełnione przez Sąd drugiej instancji i nie wskazuje – jak tego wymaga art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. - jaki to miało wpływ na rozstrzygnięcie sprawy.

Podstawa skargi odnosi się bowiem do orzeczenia o umorzeniu postępowania, którego w sprawie nie wydano. Zakładając natomiast, że jest to oczywista omyłka, a intencją powoda było odwołanie się do orzeczenia o odrzuceniu pozwu, to skarżący zarzuca, że „w sprawie, w której został wydany wyrok zaoczny ewentualne rozstrzygnięcie w zakresie zwrotu świadczenia z uwagi

na przebieg tej procedury powinno być zawarte wyłącznie w wyroku (a więc nie w postanowieniu)”.

Jest to powielenie zarzutu, który został przez skarżącego zgłoszony w zażaleniu (k. 550) od postanowienia Sądu Rejonowego w Gdyni z 8 lutego 2017 r., w którym Sąd ten orzekł o zwrocie wyegzekwowanego świadczenia postanowieniem (k. 494). Na skutek zażalenia obu stron od tego postanowienia, Sąd Okręgowy podzielając stanowisko o potrzebie rozstrzygnięcia żądania restytucyjnego pozwanego wyrokiem, po przeprowadzeniu rozprawy, uchylił zaskarżone postanowienie i sprawę przekazał Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania (k. 547 – 551). Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd ten orzekł wyrokiem po przeprowadzeniu rozprawy (k. 566, k. 568-569), a Sąd Okręgowy po przeprowadzeniu rozprawy oddalił obie apelacje (k. 669 -671). Zarzut skargi jest zatem w tej części nieadekwatny do przebiegu postępowania w sprawie, choć został sformułowany także w apelacji od wyroku Sądu Rejonowego z 15 listopada 2017 r. (k. 589).

Jeżeli natomiast zarzut ten rozumieć jako odnoszący się do orzekania o zwrocie spełnionego świadczenia wyrokiem w sytuacji, gdy o uchyleniu wyroku zaocznego orzeczono postanowieniem, to nie zasługuje on na uwzględnienie. Skarżący kwestionuje bowiem dopuszczalność uchylenia wyroku zaocznego na posiedzeniu niejawnym oraz sprostowanie w tym zakresie orzeczenia o odrzuceniu pozwu. Pomija jednak, że skarga kasacyjna dotyczy wyłącznie orzeczenia o roszczeniu restytucyjnym, a nie postanowienia o odrzuceniu pozwu, sprostowanego postanowieniem Sądu Rejonowego z 8 kwietnia 2016 r. Nie znajduje także potwierdzenia w aktach sprawy jego teza, że Sąd Rejonowy orzekł o sprostowaniu z urzędu, pozwany sformułował bowiem stosowny wniosek w tym przedmiocie w piśmie procesowym z 28 maja 2015 r. (k. 397). Skarżący odnosi się zatem w skardze do wcześniejszego etapu postępowania, które zostało prawomocnie zakończone, nie godząc się z treścią zapadłych w nim rozstrzygnięć.

Od postanowienia o odrzuceniu pozwu skarżącemu przysługiwała skarga kasacyjna (art. 398¹ § 1 k.p.c.), której nie wywiódł. Z kolei od postanowienia o sprostowaniu orzeczenia o odrzuceniu pozwu przez nakazanie wpisania

brakującego w nim sformułowania o uchyleniu wyroku zaocznego, przysługiwało mu zażalenie do Sądu drugiej instancji, które wniósł i zostało ono oddalone.

Jeżeli skarżący uznawał – wbrew stanowisku Sądów obu instancji – że orzeczenie o sprostowaniu było w istocie korektą postanowienia o odrzuceniu pozwu co do jego istoty przez jego niedopuszczalne uzupełnienie (zmianę) o rozstrzygnięcie w przedmiocie uchylenia wyroku zaocznego, to mógł zweryfikować prawidłowość swojego stanowiska przez wywiedzenie skargi kasacyjnej od tego orzeczenia.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się bowiem, że orzeczenie o sprostowaniu, które w rzeczywistości zmienia merytorycznie zawarte w tym orzeczeniu rozstrzygnięcie, podlega zaskarżeniu skargą kasacyjną, o ile jest ona w sprawie dopuszczalna (zob. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 4 listopada 2010 r., IV CSK 188/10, OSNC 2011, nr 7-8, poz. 86 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z 10 maja 2018 r., I UK 110/17, OSNCP 2019, nr 2, poz. 22 i z 19 stycznia 2018 r., I CSK 176/17, niepubl.). Zaznaczenia wymaga, że kontroli Sądu Najwyższego podlegałoby także ewentualne odrzucenie skargi kasacyjnej (art. 394¹ § 1 k.p.c.)

Skoro skarżący ze środków tych nie skorzystał, nie może w ramach skargi kasacyjnej dotyczącej odrębnego orzeczenia o zwrocie spełnionego świadczenia poddawać Sądowi Najwyższemu pod ocenę wcześniejszych, wydanych w sprawie rozstrzygnięć. Powód w uzasadnieniu skargi przyjmuje natomiast, że orzeczenie o sprostowaniu było nieprawidłowe z czego wnioskuje, że w sprawie nie zapadło orzeczenie o uchyleniu wyroku zaocznego, a zatem nie doszło do orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, z czym wiąże brak podstaw do orzekania o roszczeniu restytucyjnym.

Rzecz jednak w tym, że postanowienie o sprostowaniu jest prawomocne, niedopuszczalne jest zatem konstruowanie zarzutów skargi tak jakby orzeczenie to nie obowiązywało, a Sąd wydawał orzeczenie o roszczeniu restytucyjnym, mimo że uprzednio nie uchylił wyroku zaocznego. Niedopuszczalne jest również - z przyczyn wyżej podniesionych - poddawanie pod ocenę Sądu Najwyższego na aktualnym etapie postępowania zasadności orzeczenia o sprostowaniu i na tej

podstawie wywodzenie, że w istocie nie doszło do uchylenia wyroku zaocznego. Argumentacja skargi w zakresie kwestionującym orzeczenie o sprostowaniu uchyla się zatem od kontroli Sądu Najwyższego w postępowaniu kasacyjnym i jako taka nie wymaga odniesienia.

Zaznaczenia także wymaga, że jednym z przyczyn oddalenia przez Sąd Okręgowy apelacji było odwołanie się do mocy wiążącej wcześniej wydanych rozstrzygnięć. Skarżący nie zakwestionował skutecznie tego stanowiska, nie zgłaszając w podstawach skargi zarzutu naruszenia art. 365 § 1 k.p.c.

Ponadto w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto - zasługujący na podzielenie pogląd - że rozstrzygnięcie o wniosku restytucyjnym w procesie zapada w formie wyroku lub jego uzupełnienia, po przeprowadzeniu rozprawy (art. 338 § 1 k.p.c.). Analogicznie, merytoryczne rozstrzygnięcie wniosku restytucyjnego w postępowaniu nieprocesowym następuje w drodze postanowienia co do istoty sprawy (art. 338 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). Te same zasady dotyczą także sytuacji, gdy potrzeba wydania orzeczenia restytucyjnego wynika z wydania przez sąd postanowienia o odrzuceniu pozwu lub innego wniosku wszczynającego postępowanie lub umorzenia postępowania w sprawie. Artykuł 338 § 1 k.p.c. ma bowiem zastosowanie nie tylko do wyroków, ale także innych niemerytorycznych orzeczeń wydawanych w postępowaniu cywilnym (art. 338 § 1 w zw. z art. 361 k.p.c.)

W konsekwencji w przypadku merytorycznego rozpoznania wniosku strony o uzupełnienie orzeczenia sąd wydaje wyrok uzupełniający, jeżeli uzupełnienie dotyczy rozstrzygnięcia o charakterze merytorycznym (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 12 stycznia 2012 r., II PZ 36/11, niepubl. i z 9 stycznia 2015 r., V CZ 83/ 14, niepubl.).

Przez pojęcie „orzeczenie o całości żądania” w rozumieniu art. 351 § 1 k.p.c. należy natomiast rozumieć nie tylko rozstrzygnięcie o żądaniu powoda, ale także wniosku pozwanego o wydanie orzeczenia o zwrocie spełnionego lub wyegzekwowanego świadczenia, powodującego swoiste „przeistoczenie procesu ” na skutek zmiany przedmiotu żądanej ochrony prawnej oraz częściowego odwrócenia ról procesowych stron. W przypadku pominięcia przez Sąd

rozstrzygnięcia o wniosku restytucyjnym pozwanemu przysługuje wniosek o uzupełnienie tego orzeczenia. Nie zmienia to jednak faktu, że wyrok uzupełniający, orzekający o wniosku restytucyjnym ma charakter samoistny i podlega odrębnemu zaskarżeniu (zob. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 30 stycznia 2014 r., IV CSK 237/13, niepubl.). Zarzuty naruszenia art. 347 k.p.c., 351 § 1 i 2 w zw. z art. 361 k.p.c. oraz 338 § 1 k.p.c. nie zasługują zatem na uwzględnienie.

Chybiony jest także zarzut naruszenia art. 386 § 1 k.p.c., skorzystanie bądź nieskorzystanie przez sąd z tej regulacji jest bowiem efektem czynności podjętych na wcześniejszych etapach postępowania, nie zaś przyczyną zarzucanej wadliwości rozstrzygnięcia. Nie może być zatem postrzegane jako uchybienie przepisom prawa procesowego, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy.

Z przytoczonych względów na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji, a o kosztach postępowania kasacyjnego na podstawie art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 398²¹ k.p.c., a także § 2 pkt 6 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800, ze zm.).

[SOP]

[a!]